

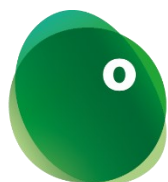
Kulttuuriympäristön teemayleiskaava



Luonnoksen palaute ja vastineet

15.3.2024

Oulun kaupunki, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut, Kaavoitus



Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	2
1.1	Nähtävilläolo	2
1.2	Lausunnot	2
1.3	Mielipiteet	2
1.4	Palautteen johdosta tehtävät muutokset	2
2	Lausunnot	4
2.1	Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus.....	4
2.2	Pohjois-Pohjanmaan liitto	7
2.3	Pohjois-Pohjanmaan museo, rakennettu kulttuuriympäristö	8
2.4	Pohjois-Pohjanmaan museo, arkeologia	9
2.5	Alvar Aalto -säätio	11
3	Mielipiteet	13
3.1	Haukipudas seura	13
3.2	Mielipide 1.....	13

1 JOHDANTO

1.1 Nähtävilläolo

Oulun Yhdyskuntalautakunta asetti Kulttuuriympäristön teemayleiskaavaluonnoksen nähtävillä kokouksessaan 13.12.2022 § 684. Yleiskaavaluonnos oli nähtävillä 10.1.-24.2.2023 mielipiteiden esittämistä varten kaupungin verkkosivuilla.

Yleiskaavaluonnosta ja valmisteluaineistoa esiteltiin Ympäristötalolla järjestetyssä tiedotus ja keskustelutilaisuudessa 9.2.2023. Tilaisuuteen oli mahdollisuus osallistua myös etänä.

Nähtävilläolon aikana 10.1.-24.2.2023 järjestettiin päättäjille ja kuntalaisille suunnattu Vetovoimaa kulttuuriympäristöstä -yleisötilaisuus 23.2.2023.

1.2 Lausunnot

Lausunnot tukivat yleiskaavaluonnoksen perusratkaisua ja ne sisälsivät täsmentäviä huomioita. Lausuntojen perusteella tullaan tekemään tarkistuksia yleiskaavaehdotukseen.

Lausuntoaikana saatiin 4 lausuntoa, yksi lausunto saapui lausuntoajan päättymisen jälkeen.

Lausunnoissa nousi esiin erityisesti:

- *tarve kaavamääräyksiin lisättävästä viittauksesta arvottamisraportissa kuvattuihin arvoihin*
- *muinaisjäännösinventoinnin päivittäminen.*

1.3 Mielipiteet

Nähtävilläolon aikana jätetyt mielipiteet koskivat käsitteiden sekä kohteiden täsmennyksiä. Mielipiteitä saatiin yksi ja nähtävilläolon päättymisen jälkeen toinen.

Mielipiteet koskivat seuraavia aiheita:

- *tarve kaavamääräyksiin lisättävästä viittauksesta arvottamisraportissa kuvattuihin arvoihin*
- *käsitteitä ja kohteita koskevia täsmentäviä huomioita.*

1.4 Palautteen johdosta tehtävät muutokset

Yleiskaavaluonnoksesta saadun palautteen perusteella tullaan kaava-aineistoon tekemään muutoksia ja tarkistuksia, jotka esitellään myöhemmin julkisesti nähtävillä asetettavassa yleiskaavaehdotuksessa.

Yleistä

- Lisätään kaavakartalle yleinen suunnittelumääräys, jossa viitataan arvottamisraportissa kuvattuihin arvoihin ja ominaispiirteisiin.

- II viranomaisneuvottelu on sovittu pidettäväksi 17.10.2023.

Kulttuuriympäristö

- Lisätään kaavakartalle tieto Docomomo-kohteista.
- Täsmennetään ja ajantasaistetaan rakennussuojelukohdeiden luetteloa.
- Maakunnallisesti arvokkaiden puretut kohteet merkitään yliviivauksella selostuksen liitteessä olevaan luetteloon.

Maisemat

- Päivitetään perinnebiotooppien kohdeluettelo ja merkitään arvoluokat kaava-aineistoihin.

Muinaisjäännökset

- Kaavoitus teetti Oulun keskeistä kaupunkialuetta ja jokivarsien historiallisia asuinpaikkoja koskevan muinaisjäännösinventoinnin Pohjois-Pohjanmaan museon ohjeen mukaisesti. Inventoinnin muinaisjäännösrekisteriin vietävät tulokset päivitetään yleiskaavakartalle sekä selostuksen liitteenä olevaan luetteloon. Muinaisjäännökset merkitään kaavakartalle kohteina ja alueina.
- Museon päivittämät keskeisen Kaupunkiarkeologisen inventoinnin kartat on päivitetty arvottamisraporttiin.

2 Lausunnot

2.1 Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

kirjoittaa 24.2.2023:

Lausunto kulttuuriympäristön teemayleiskaavan luonnoksesta

Kulttuuriympäristön teemayleiskaavan laatiminen on ainutlaatuista valtakunnan tasolla ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus kiittää Oulun kaupunkia hankkeeseen ryhtymisestä.

Teemayleiskaava tarkentaa kulttuuriympäristömerkintöjen osalta voimassa olevia yleiskaavoja. Yleiskaavassa on osoitettu kulttuuriympäristön merkittävät kohteet koko Oulun kaupungin alueelta. Kaavaluonnoksen kaavakartalla on osoitettu rakennetuista kulttuuriympäristöistä, maisemista ja muinaisjäänöksistä koostuva kulttuuriympäristön arvokas kokonaisuus ja sen vaalimista ohjaavia määräyksiä. Kokonaisuutta on tarkasteltu valtakunnallisten, maakunnallisten ja paikallisten arvojen perusteella sekä suojelua ohjaavan erityislainsäädännön nojalla.

Kulttuuriympäristön teemayleiskaavalla on tarkoitus korvata alueella aiemmin hyväksytyjen yleiskaavojen

- valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä koskevat maakunta-kaavassa vahvistetut merkinnät
- maakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön alueita ja kohteita koskevat merkinnät
- paikallisesti arvokkaita alueita ja teitä koskevat merkinnät
- valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita koskevat merkinnät
- muinaismuistoja koskevat merkinnät.

Teemayleiskaavan voimaan tullessa aiemmin hyväksytyjen yleiskaavojen paikallisesti arvokkaita kulttuuriympäristökohteita koskevat merkinnät jäävät voimaan. Tämä linjaus on hyvin ymmärrettävä ja perusteltu, vaikka kaavatilanteen selkeyden vuoksi olisi hyvä, että kaikki kohteet käsiteltäisiin kokonaisuutena.

Maakunnallisten kohteiden osalta perustana kaavaratkaisulle on ollut 2. vaihemaakunta-kaavassa osoitetut kohteet. Kulttuuriympäristöyleiskaavatyön yhteydessä on arvioitu aiemmin maakuntakaavassa osoitetut, mutta voimassa olevat maakuntakaavaan pudotetut kohteet (ns. MRKY-pudokkaat). Lisäksi tiedossa olevat maakuntakaavan jälkeen purettu tai tuhoutuneet kohteet on myös poistettu maakunnallisten kohteiden luettelosta. Tämä ratkaisu on hyvä ja huomioi maakuntakaavan ohjausvaikutusta riittäväällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

ELY-keskus pitää erityisen tärkeänä, että teemayleiskaavaan päivitetään maakunnallisesti arvokkaan rakennetun kulttuuriympäristön kaavamerkinnät sekä nostetaan esiin myös modernin rakennusperinnön arvoja ja Oulun kaupungin omia kulttuuriperinnön erityspiirteitä kuten Oulun koulun kohteita. Kaavan tavoite ohjeistaa kulttuuriympäristön arvojen huomioon ottamista maankäytön suunnittelussa, lupamenettelyssä ja päätöksenteossa on erittäin tärkeä. Teemayleiskaava vahvistaa ja päivittää maakuntakaavoituksen yhteydessä inventoidut ja arvioitavat maakunnallisesti arvokkaat kohteet yleiskaavan

tasolle. Tavoite päivittää ja yhdenmukaistaa kulttuuriympäristöä koskevia kaavamerkin-
töjä on hyvä.

Vuorovaikutus

Kaavoituksessa on nostettu vuorovaikutus keskeiseen asemaan, mikä sopii erityisen hy-
vin tämäntyyppisen teemayleiskaavan laadintaan ja kulttuuriympäristön teeman esiin
nostamiseen. Vuorovaikutuksen toteuttamisessa on tunnistettu kaavaprosessin mahdol-
lisuudet vahvistaa kaupunkilaisten kulttuuriperinnön tuntemusta ja identiteettiä sekä
myös kaupungin imagoa.

Viranomaisyhteistyö on ollut avointa, tiedonkulku on ollut hyvää ja vuorovaikutusta on
hoidettu ennakoivalla tavalla.

Selvityksen ja vaikutusten arviointi

Kulttuuriympäristön teemayleiskaavaan on ansiokkaasti koottu kaikki Oulun kaupungin
arvokasta rakennettua kulttuuriympäristöä koskeva ajantasainen tieto, mikä edesauttaa ja
sujuvoittaa asemakaavojen laatimista ja lupahankkeiden toteutumista. Teemayleiskaava-
lla on tärkeä rooli tukea asemakaavoituksessa osoitettavien suojelumerkintöjen ajan-
mukaistamista.

Selostuksesta käy hyvin ilmi kulttuuriympäristökokonaisuutta koskeva lainsäädäntö ja
kansainväliset sopimukset ja verkostot sekä eri strategiat ja ohjelmat, jotka asettavat ta-
voitteita kulttuuriympäristön huomioon ottamiselle kaavoituksessa ja lupamenettelyssä.

Kaavaselostukseen on kirjattu selkeästi ylös laaditut selvitykset ja muu lähtöaineisto.
Pohjois-Pohjanmaan museon 21.2.2023 antaman lausunnon mukaan Oulun kaupunki tulee
laatimaan ajantasaistavan muinaisjäännösinventoinnin keskeisen kaupunkialueen yleis-
kaavan alueella. ELY-keskuksen näkemyksen mukaan teemayleiskaavan pohjaksi on muu-
ten laadittu riittävät ja hyvätasoiset selvitykset. Kaavoituksen vaikutusten arvioinnissa on
tunnistettu teemayleiskaavan kannalta keskeiset vaikutustyyppit ja oikeusvaikutukset.
ELY-keskus pitää hyvänä, että teemayleiskaavan oikeusvaikutuksia on avattu kaavan
osallisille.

Ruutukaavakeskusta ja muut Oulun ominaispiirteet

Kaavassa on selvitetty ja osoitettu Oulun ruutukaavakeskustalle ominaisia alueellisesti
arvokkaita kohteita. Oulun koulun ja Alvar Aallon Ouluun suunnittelemaat kohteet on tar-
kasteltu ja osoitettu kaavassa teemallisesti. Näiden erityisten teemojen huomioiminen
kaavassa on Oulun kaupungin lähtökohdista katsoen perusteltua. Kun kohteet osoitetaan
temaattisesti omilla merkinnöillään kaavakartalla, voidaan edistää teemojen ja kohteiden
arvojen tunnistamista ja huomioon ottamista. Alvar Aallon suunnitteleminen kohteiden
osalta tälle merkintätavalle on perusteena myös vakiintunut käytäntö kohteisiin vaikutta-
vien suunnitelmien lausuntomenettelyssä Alvar Aalto Säätiön kanssa.

Ruutukaavakeskustan aluetta koskeva kaavamääräys edellyttää ottamaan huomioon alu-
eelle sijoittuvat valtakunnalliset ja maakunnalliset arvot sekä ruutukaavakeskustan omi-
naispiirteet. ELY-keskus korostaa, että paikallisesti arvokkaiden kohteiden säilymisellä
on tärkeä merkitys Oulun ruutukaavakeskustan ominaispiirteiden säilymiselle. ELY-kes-
kus esittää, että teemayleiskaavaan lisättäisiin määräys, joka edellyttää ottamaan huomi-
oon asemakaavoituksessa myös alueen paikallisesti merkittävät arvot.

Kaavaselostuksessa on huomioitu myös DOCOMOMO-luettelon kohteet. Oulussa sijaitsevat kohteet on suojeltu rakennusperintölain perusteella (Oulunsalon kunnantalo) tai ne ovat valtakunnallisesti arvokkaita rakennettuja kulttuuriympäristöjä. ELY-keskus esittää harkittavaksi olisiko DOCOMOMO-listauksen kohteet tarkoituksenmukaista esittää informatiivisena tietona myös kaavakartalla kohteiden yhteydessä. DOCOMOMO-kohteiden arvot tulevat selkeästi esiin arvottamisraportissa ja kaavaselostuksessa, mikä myös on riittävä tapa asian esittämiseksi.

Erityislainsäädännön nojalla suojellut rakennetun kulttuuriympäristön kohteet

Kaavakartalla on osoitettu erityislainsäädännön nojalla suojellut kohteet srs-kaavamerkinnällä. Kaavamääräyksen selityksen mukaan merkinnällä on osoitettu alueet ja rakennukset, jotka on suojeltu erityislainsäädännön nojalla. Kohteiden suunnittelussa ja käytössä tulee edistää kulttuuriperintöarvojen turvaamista eikä niiden arvoja saa heikentää. Kohdetta koskevista toimenpiteistä on pyydettävä museoviranomaisen lausunto. Määräyksen sisältö on asianmukainen yleiskaavan tarkkuustasolla. Kaavaselostuksessa on tarkemmin kuvattu tarkemmin eri kohteiden rakennussuojelua koskevat perusteet.

Listatuista suojelukohteista Snellmanin kauppahuone ja piharakennus ovat suojeltu Ympäristöministeriön 11.1.2029 antamalla suojelupäätöksellä. Päätöksen yhteydessä aiempi asetussuojelu on kumottu virastotalon (os. Albertinkatu 8) osalta, joten aiempi asetuksen 480/85 nojalla tehty suojelupäätös ei ole enää voimassa ja tieto asetussuojelusta voidaan poistaa kaava-aineistosta. Kohteet Jurveliuksen talo (kaavakartalla rakennussuojelukohte 11) suojelutiedot ovat oikein kaavakartalla ja arvottamisraportissa, mutta kaavaselostuksen s. 33 luettelossa on osana rakennusperintölailla suojeltuja kohteita. Pienenä tarkistuksena voisi samaan kappaleeseen täydentää, että ensimmäisen luettelon kohteet ovat suojeltu *rakennusperintö- tai rakennussuojelulailla*.

ELY-keskuksessa on vireillä tällä hetkellä Oulun kaupungissa neljä rakennussuojeluasiaa. Vireillä olevien suojelukohteiden merkitseminen kaavakartalle ei ole tarkoituksenmukaista, mutta näiden vireillä olevien suojelukohteiden osalta tilanne tulee tarkistaa kaavan ehdotusvaiheeseen mennessä, jotta asiasta saadaan mahdollisimman ajantasainen tieto. Tarvittaessa tiedot voidaan tarkistaa vielä kaavaselostukseen ennen kaavan hyväksymiskäsittelyä.

Kulttuurimaisemat

Teemayleiskaavassa on huomioitu uusimmat tiedot valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaista kulttuuriympäristöistä ja niiden osalta tieto saadaan ajantasaiseksi koko Oulun alueella, mikä on hyvä asia. Alueellisesti arvokas Oulujoen suisto sekä paikallisesti arvokkaat maisemakokonaisuudet on arvioitu ja kuvattu hyvin selostuksessa sekä erillis-selvityksissä. Perinnebiotoopit ovat kulttuurimaisemaan kuuluvia alueita, jotka ovat luonnoltaan, kulttuurihistoriallisesti ja maisemallisesti arvokkaita ja siten vaalittavia. ELY-keskuksessa on vireillä inventointi ja arvotustyö näihin liittyen. Toiveena olisi, että työ ehtisi valmistua Oulun osalta kulttuuriympäristöyleiskaavan kannalta riittävän aikaisessa vaiheessa, jotta tieto saataisiin ajantasaistettua tältäkin osin.

Jatkotoimenpiteet

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksella ei ole kulttuuriympäristön teemayleiskaavan luonnoksesta huomautettavaa. Asia merkittävyyden vuoksi ELY-keskus esittää, että

kaavoituksesta järjestetään viranomaisneuvottelu ennen kaavaehdotuksen asettamista nähtäville.

Vastine

Oulun ruutukaavakeskustaa koskeva kaavamääräyksellä osoitetaan alue, jonka yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueelle sijoittuvien valtakunnallisten ja maakunnallisten arvojen lisäksi muut ruutukaavakeskustan kulttuuriympäristön ominaispiirteet kuten pitkittäiset katunäkymät, Heinätorin kaupunkirakenteellinen kokonaisuus ja Kyösti Kallion puiston säilyminen avoimena. Kaavamääräyksen pyrkimyksenä on tuoda esiin ruutukaavan kaupunkirakenteelliset kulttuuriympäristön ominaispiirteet. Paikalliset arvot on tuotu esiin selostuksen liitteenä listattuina kohteina. Kaavakartalle lisätään arvottamisraportissa kuvattuihin arvoihin ja ominaispiirteisiin viittaava yleinen suunnittelumääräys

Oulun kaupungin alueelle sijoittuu viisi Docomomo-kohdetta, jotka kaikki on aiemmin tunnustettu arvokkaiksi joko RKY-kohteina tai suojeltu rakennussuojelulailta. Docomomo on kansainvälinen moderniin arkkitehtuuriin keskittyvä järjestö. Kansainvälisesti merkittävää arkkitehtuuria on tuotu yleiskaavaluonnoksessa esiin myös Alvar Aalto -kohteiden kautta. Oulun Docomomo-kohteet on esitetty kaavaluonnoksen selostuksessa sekä arvottamisraportissa. Docomomo-listaus laajentaa Oulun kulttuuriympäristön kansainvälisesti tunnustettuja arvoja. Tieto Docomomo-statuksesta lisätään yleiskaavaehdotuksen kaavakartalle informatiivisena tietona.

Kulttuuriympäristön teemayleiskaavan ehdotuksen laadintavaiheessa ELY-keskuksessa vireillä olleista neljästä suojeluesityksestä on toistaiseksi ratkaistu kaksi. Tämän perusteella Ainola-rakennus ja lähiympäristö -kohde on liitetty rakennussuojelukohteen yleiskaava-aineistoihin. Ajantasaisin tieto varmistetaan kaavaehdotukseen.

ELY-keskus on toimittanut perinnebiotooppien arvottamislukat yleiskaavoitukselle. Kohteiden määrä lisääntyi yhdellä. Tiedot on lisätty kaavaehdotukseen.

Viranomaisneuvottelu on sovittu 17.10.2023, jonka jälkeen kaavaehdotuksen valmistelua nähtäville asettamiseksi jatketaan.

2.2 Pohjois-Pohjanmaan liitto

kirjoittaa 22.2.2023

Lausunto Oulun kaupungin Kulttuuriympäristön teemayleiskaavan luonnoksesta

Oulun kaupungin Kulttuuriympäristön teemayleiskaava tarkastelee valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaita rakennettuja kulttuuriympäristöjä, maisema-alueita sekä muinaismuistoja koko Oulun kaupungin alueella.

Oikeusvaikutteinen teemayleiskaava ohjaa asemakaavoitusta suunniteltaessa arvokkaan alueen maankäyttöä. Yleiskaavamerkinnot tulee ottaa huomioon myös muutoin tarkemmassa maankäytön suunnittelussa, kun se kohdistuu arvokkaaseen rakennettuun kulttuuriympäristöön (MRL 42 §). Maakuntakaava ei ole voimassa oikeusvaikutteisen yleiskaavan alueella, mutta se tulee ottaa huomioon kuntakaavaa muutettaessa.

Kulttuuriympäristön teemayleiskaavassa on yhdeksän maakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta: Hirvisuo ja Kuusisuo – Hattusuo, Joki-Kokon kulttuurimaisema, Juopulin kulttuurimaisema, Karjalankylän – Hökänrannan kulttuurimaisemat Iijokivarressa,

Koitelinkoski ja Huttukylän kulttuurimaisema Kiiminkijokivarressa, Oulujoen suun kulttuurimaisema, Pohjantie, Sanginjokivarren kulttuuri- ja luonnonmaisemat ja Yli-Vuoton kulttuurimaisema. Yleiskaavamääräyksen mukaan ”alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon alueen ominaispiirteet sekä maisema- ja kulttuuriarvot. Uudis- ja täydennysrakentamisen suunnittelussa tulee kiinnittää erityistä huomiota rakentamisen sopeutumiseen sijainniltaan ja rakennustavaltaan maisemaan”.

Teemayleiskaavassa on osoitettu 2. vaihemaakuntakaavan mukainen maakunnallisesti arvokas rakennettu kulttuuriympäristö kohteina, alueina ja teinä. Yleiskaavamääräyksen mukaan ”alueen rakennetun ympäristön kokonaisuus, ominaispiirteet ja identiteetti on turvattava alueen muutosten suunnittelussa sekä käytössä. Alueen arvoihin, monimuotoisuuteen ja ajalliseen kerroksisuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennuskanta on tavoitteena säilyttää. Rakennettuun kulttuuriympäristöön vaikuttavista hankkeista on pyydettävä lausunto museoviranomaiselta”. Pohjois-Pohjanmaan liiton näkemyksen mukaan tähän kaavamääräystekstiin olisi hyvä lisätä viittaus teemayleiskaavan arvottamisraportissa esitettyihin kuvauksiin ja arvoihin.

Pohjois-Pohjanmaan liitto kiittää yleiskaavan laatijoita kauniista ja selkeästä tavasta tehdä kulttuuriympäristön arvoja tutuksi sekä koota sitä koskeva aineisto saavutettavaan muotoon. Liitto kiittää myös modernin rakennusperinnön esille nostamisesta. Koottu aineisto tukee osaltaan myönteistä maakuntaidentiteettiä ja aineistoa voi hyödyntää monin tavoin.

Vastine

Kaavakartalle lisätään arvottamisraportissa kuvattuihin arvoihin ja ominaispiirteisiin viitettava yleinen suunnittelumääräys.

2.3 Pohjois-Pohjanmaan museo, rakennettu kulttuuriympäristö

kirjoittaa 23.2.2023

Oulun kaupungilla on tullut nähtäville Oulun kulttuuriympäristön teemayleiskaavan luonnos. Kaavaluonnos ja -selostus on päivätty 2.11.2022. Tämä lausunto koskee rakennettua kulttuuriympäristöä.

Teemayleiskaava tarkastelee valtakunnallisesti, maakunnallisesti sekä paikallisesti arvokkaita rakennettuja kulttuuriympäristöjä, maisema-alueita ja muinaismuistoja koko Oulun alueella. Yleiskaava paitsi kuvaa kaupungin kerroksellista kulttuuriympäristöä ja tukee kulttuurihistoriallisten arvojen säilymistä se myös ohjeistaa kulttuuriympäristöarvojen huomioonottamista maankäytön suunnittelussa sekä lupavalmistelussa ja päätöksenteossa. Teemayleiskaava tarkentaa voimassa olevia yleiskaavoja kulttuuriympäristömerkintöjen osalta ja osa voimassa olevien yleiskaavojen kulttuuriympäristö-merkinnöistä sekä määräyksistä korvautuu teemayleiskaavan merkinnöillä.

Kaavan tavoite on museoviranomaisen näkemyksen mukaan positiivinen, koska sillä pyritään edistämään kulttuuriympäristön arvojen säilymistä sekä vahvistamaan kulttuuriympäristöä voimavarana ja toteuttamaan Oulun kulttuuriympäristöohjelman ja arkkitehtuuriohjelman, Kulttuuristrategian ja Kulttuuripääkaupunkihakukirjan sisältämiä kaavatyön yhteydessä esiin nousseita tavoitteita. Muut tavoitteet kuten kulttuuriympäristöjen kaavamerkintöjen päivittäminen ja yhdenmukaistaminen mm. paikallisten ja modernin

kohteiden osalta ja paikkatietopohjaisen aineiston tuottaminen tukevat myös onnistuessaan kulttuuriympäristön vaalimista.

Oikeusvaikutteinen teemayleiskaava ohjaa asemakaavoitusta suunniteltaessa arvokkaan alueen maankäyttöä. Yleiskaavamerkinnot tulee ottaa huomioon myös muutoin tarkemmassa maankäytön suunnittelussa, kun se kohdistuu arvokkaaseen rakennettuun kulttuuriympäristöön (MRL 42 §). Kaavaselostuksessa esitelty rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman kaavatilanne, inventoinnit, muu tausta-aineisto ja määritelmät ovat tässä yhteydessä riittävällä tasolla ja kattavasti selostettu. Termistöstä tarkennuksena, että kaava-aineistoissa tulisi käyttää muotoa Pohjois-Pohjanmaan museo, joka on alueellinen vastuumuseo Pohjois-Pohjanmaan alueella. Merkittävä ja hyvä asia alueellisen kulttuuriympäristön vaalimisen kannalta on, että kaavakartalla on otettu erillisillä merkinnöillä huomioon Oulun koulun ja Alvar Aallon kohteet. Lisäksi luonnoksessa on yksilöity ja merkitty yksittäiset rakennetun kulttuuriympäristön ja maiseman kohteet selkeästi eri värein ja koodein. Museo kiinnitti huomiota yleiskaavamääräykseen mk, rakennetun kulttuuriympäristön vaalimisen kannalta maakunnallisesti arvokas alue, kohde tai tie ja määräyksen kohtaan "Rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennuskanta on tavoitteena säilyttää." Mikäli määräyksessä käytetään sanaa tavoite säilyttämisen yhteydessä, tulisi kaavamääräystekstiin lisätä viittaus teemayleiskaavan arvottamisraportissa esitettyihin kuvauksiin ja arvoihin. Tällöin kohdekohtainen vaalimisen tavoite käy selkeästi ilmi.

Pohjois-Pohjanmaan museo katsoo, että tämä teemayleiskaava esittää selkeästi ja kattavasti kokonaisuutena alueellisen kulttuuriympäristön arvot ja identiteetin. Museolla ei ole muuta huomautettavaa rakennetun kulttuuriympäristön osalta.

Vastine

Kaavakartalle lisätään arvottamisraportissa kuvattuihin arvoihin ja ominaispiirteisiin viit-taava yleinen suunnittelumääräys.

2.4 Pohjois-Pohjanmaan museo, arkeologia

kirjoittaa 21.2.2023:

Oulun kaupungilla on tullut nähtäville Oulun kulttuuriympäristön teemayleiskaavan luonnos. Tämä lausunto koskee arkeologista kulttuuriperintöä.

Teemayleiskaava tarkastelee valtakunnallisesti, maakunnallisesti sekä paikallisesti arvokkaita rakennettuja kulttuuriympäristöjä, maisema-alueita ja muinaismuistoja koko Oulun alueella. Yleiskaava paitsi kuvaa kaupungin kerroksellista kulttuuriympäristöä ja tukee kulttuurihistoriallisten arvojen säilymistä se myös ohjeistaa kulttuuriympäristöarvojen huomioonottamista maankäytön suunnittelussa sekä lupavalmistelussa ja päätöksenteossa. Teemayleiskaava tarkentaa voimassa olevia yleiskaavoja kulttuuriympäristömerkkien osalta ja osa voimassa olevien yleiskaavojen kulttuuriympäristö-merkinnöistä sekä määräyksistä korvautuu teemayleiskaavan merkinnöillä.

Selostusluonnoksen kohdassa 1.3 *Kulttuuriympäristö* olevaa arkeologisen kulttuuriperinnön kuvausta olisi hyvä selventää ja täydentää. Arkeologinen kulttuuriperintö on kattokäsite, joka sisältää maastossa olevien muinaisjäännösten lisäksi huomattavasti laajemman joukon arkeologisessa tutkimuksessa käytettävää ja sitä tukevaa aineistoa. Näistä yleisimpiä ovat esimerkiksi löytöpaikat sekä niin kutsutut muut kulttuuriperintökohteet eli sellaiset arkeologisoituneet nuoret kohteet, jotka eivät ole muinaismuistolain

rauhottamia, mutta joilla on sellaista historiallista tai tutkimuksellista arvoa, että ne pyritään ottamaan huomioon maankäyttöä suunniteltaessa ja toteutettaessa. Kohtaan on hyvä lisätä maininta historiallisen ajan muinaisjäännöksistä, jotka esihistoriallisten muinaisjäännösten tapaan ovat konkreettisia maastossa nähtävissä oleva muistoja menneisyydestä ja jotka täydentävät kirjallisiin lähteisiin perustuvaa historiakuvaa. Historiallisen ajan kohteet ovat myös helpommin tunnistettavia ja ne liittyvät usein alueelta tuttuihin tapahtumiin ja muistitietoon.

Kaavassa esitetyksi tulevat muinaismuistolain tarkoittamat kiinteät muinaisjäännökset sekä Oulun vanhan asemakaavan mukainen kaupunkiarkeologinen alue. Tiedot muinaisjäännöksistä perustuvat Museoviraston ylläpitämään muinaisjäännösrekisteriin, jonka kohdetiedot pohjautuvat vuosikymmenten saatossa tehtyihin inventointeihin ja yksittäisten kohteiden tarkastuksiin ja kaivauksiin. Kaupunkiarkeologinen alue ja sillä sijaitsevat tutkimuksellisesti kiinnostavien alueiden määrittely perustuu vuosien 2002 ja 2007 kaupunkiarkeologisiin inventointeihin. Nämä esitellään kohdassa 3.3. Hieman ennakoiden kohdassa viitataan myös Museovirastossa laadinnassa olevaan valtakunnallisesti merkittävien arkeologisten kohteiden luetteloon. Pääosa nyt tunnetuista muinaisjäännöskohteista on esihistorialliselta ajalta, ja niitä koskevat tiedot perustuvat osin vanhentuneisiin selvityksiin. Lisäksi on huomattava, että kaupunkiarkeologisen alueen lisäksi ei Oulun alueella ole juurikaan tehty historiallisen ajan asutukseen keskittyntä inventointia.

Selostuksen kohdassa 5.3 viranomaisyhteistyötä esittelevässä kohdassa yhteistyökumppaniksi mainitaan Pohjois-Pohjanmaan aluevastuumuseo, kyseessä kuitenkin on Pohjois-Pohjanmaan museo, joka on yksi alueellista vastuumuseotyötä tekevästä museoista maassamme (vrt. kohta 6.6).

Luonnoksen kaavakartalla muinaisjäännökset on merkitty kohdemerkinnällä. Kun osa kohteista on huomattavasti kohdemerkintää laajempi, tulee kohdemerkintöihin liittää myös Museoviraston ylläpitämän muinaisjäännösrekisterin mukainen aluerajaus. Luonnoskartalla käytetyn kohdemerkinnän (musta neliö) ohella onkin kaavamerkintöihin sisällytetty myös aluemerkinän musta katkoviiva. Vaikka kaavoissa yleensä pyritään välttämään kohde- ja aluemerkinän päällekkäistä käyttöä, antaa menettely tässä kaavassa selkeää lisäinformaatiota, jota pelkkä kohdemerkinnän käyttö ei sisällä. Sähköinen kaavakartta sallii hyvinkin tarkasti tietyille alueelle keskittyvän tarkastelun, mikä myös puoltaa aluerajauksen käyttöä. Kaupunkiarkeologinen alue on merkitty aluerajauksena. Kaavamerkintöihin liittyvät kaavamääräykset ovat asianmukaiset.

Kohteiden suuren määrän vuoksi yksittäisten muinaisjäännösten identifioivan merkinnän (esim. juokseva numerointi, muinaisjäännösrekisterin mukainen mjtunnus tms.) käyttö kaavakartalla on ongelmallista. Muinaisjäännökset tulevat luetteloiduksi kaavaselostuksen liitteessä 3 (543 kpl., muinaisjäännösrekisteri 3.10.2022). Muinaisjäännösten tapaan myöskään kaikkia yksittäisiä rakennetun kulttuuriperinnön kohteita ei kaavakartalla ole yksilöity.

Teemayleiskaavaa varten ei ole edellytetty muinaisjäännöksiä koskevia selvityksiä, vaan muinaisjäännösrekisteriin viittaamista on pidetty riittävänä. Elokuussa 2022 vireille tulleen Oulun keskeisen kaupunkialueen yleiskaavassa kulttuuriympäristön teemaa ei kuitenkaan käsitellä, vaan sen todetaan tulevan käsitellyksi kulttuuriympäristön teemayleiskaavassa (selostus kohta 2.1.5). Jotta myös keskeisen kaupunkialueen osalta on tiedossa ajantasainen muinaisjäännöstilanne, on kaavoituksen ja museon välisessä neuvottelussa 16.2.2023 päädytty ratkaisuun, jossa teemayleiskaavan yhteydessä kaupunki teettää

ajantasaistavan muinaisjäännösinventoinnin keskeisen kaupunkialueen yleiskaavan alueella. Inventointiin liittyy myös selvitys varhaisen historiallisen ajan asutuksesta teemayleiskaavan puitteissa. Tarvittaessa inventointeja täydennetään asemakaavojen laatimisen yhteydessä. Museo on tarkistamassa kaupunkiarkeologisen alueen inventointitietoja, ja ajantasainen esitys on tulossa kaavaehdotukseen.

Muinaismuistolain 15 §:n perusteella hankkeen toteuttaja vastaa arkeologisten tutkimusten kustannuksista. Tietoa arkeologisten kenttätöiden tilaamisesta sekä lista arkeologisista toimijoista on Museoviraston verkkosivuilla ks. lähemmin ([Arkeologisten kenttätöiden tilaaminen - Museovirasto](#)). Valitun arkeologisen toimijan tulee olla yhteydessä Pohjanmaan museoon ennen kenttätöiden alkua. Kenttätöiden toteutus ja raportointi tulee tehdä Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeiden mukaisesti, ([arkeologisten kenttätöiden laatuohje_2020.pdf \(museovirasto.fi\)](#))

Vastine

Kaava-aineistoja täsmennetään arkeologisen kulttuuriperinnön kuvausten osalta lausunnossa esitettyjen huomioiden mukaisesti.

Muinaisjäännösrekisterin ajantasaiset tiedot päivitetään kaavaehdotukseen. Kaavakartalle lisätään muinaisjäännösalueiden rajaukset Museoviraston ylläpitämän muinaisjäännösrekisterin mukaisesti.

Kulttuuriympäristön teemayleiskaavan ehdotuksen laatimisen yhteydessä on teetetty Pohjois-Pohjanmaan museon 16.2.2023 ohjeistama Oulun keskeistä kaupunkialuetta ja jokivarsien historiallisia asuinpaikkoja koskeva muinaisjäännösinventointi. Inventointi suoritettiin (Maanala Oy) kesällä 2023 ja sen tulokset valmistuvat syksyn aikana. Inventoinnin Muinaisjäännösrekisteriin viedyt tulokset päivitetään yleiskaavan ehdotukseen.

Museoviraston Valtakunnallisesti merkittävien arkeologisten kohteiden luetteloa (VARK) ei ole vielä julkaistu.

Pohjois-Pohjanmaan museo on tarkistanut ja päivittänyt kesän 2023 aikana kaupunkiarkeologisen inventoinnin kartat ja toimittanut ne kaavoitukselle. Ajantasaiset kartat ja tieto päivityksestä kirjataan arvottomisraporttiin.

2.5 Alvar Aalto -säätö

kirjoittaa 14.3.2023 (myöhässä)

Oulun kaupunki / arkkitehti Pia Krogius on pyytänyt 6.3.2023 Alvar Aalto -säätöön lausuntoa Oulun kulttuuriympäristön teemayleiskaavan 2.11.2022 päivitystä luonnosvaiheen aineistosta.

Alvar Aalto -säätö pitää tämän tyypistä, nimenomaisesti kulttuuriympäristön kokonaisuuksia yhteen kokoavaa otetta yleiskaavatyössä onnistuneena ratkaisuna. Kulttuuriympäristöön keskittyessään yleiskaavoitukseen liittyvien moninaisten intressien kirjo ei vie huomiota rakennus- ja kulttuuriperinnön kysymyksiltä. 1900-luvun arkkitehtuurin suojelun kysymyksissä erilaisten teemojen ja aihepiirien kautta lähestymistä on käytetty viime aikoina muutoinkin sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Esimerkkejä rakennusperintöä edelleen ryhmittelevästä temaattisesta lähestymistavasta ovat esimerkiksi Suomessa Museoviraston Rakennettu hyvinvointi -hanke sekä kansainvälisesti Getty Conservation Institutien 2021 julkaisema The Twentieth-Century Historic Thematic Framework: A Tool for Assessing Heritage Places. Oulun kulttuuriympäristön nyt arviointivaiheessa oleva

teemayleiskaava tuo yleiskaavatyöskentelyn tasolle uudenlaisia, ajanmukaisia ja arvokkaita työkaluja.

Yleiskaavan luonnoksessa on luotu erityinen merkintä "AA1-3" Alvar Aallon toimiston suunnittelemissa kohteissa: Toppilan teollisuusalueelle, Koskikeskuksen kaava-alueelle sekä Typpi Oy:n asuin- ja teollisuusalueelle. Näiden osalta on todettu:

Merkinnällä osoitetaan arvokkaat Alvar Aallon suunnittelemat kohteet ja alueet sekä Koskikeskuksen asemakaavan ydinalue toteutuneilta osin. Alueella voi olla aiemmin tunnistamattomia Aallon kohteita. Alueisiin ja kohteisiin vaikuttavista hankkeista on pyydettävä lausunto museoviranomaiselta ja oltava yhteydessä Alvar Aalto -säätiöön.

Kaavan valmisteluvaiheessa on jo valmistunut ansiokas selvitys Vesipeilin vuosisadat (Oulun kaupunkisuunnittelu, 2021), joka pureutuu suiston vaiheisiin – ja niiden joukossa Aallon sotavuosien kaavoitushankkeisiin kuuluva Koskikeskuksen asemakaava-alue. Jatkossa tehdään Aalto-säätiön näkökulmasta erityisen kiinnostava kaavatyötä tukeva selvitys Alvar Aalto Oulussa. Kaavamerkinnässä luotu varauma mahdollisesti tunnistamattomien Aalto-kohteiden potentiaalista kohdistuu ennen muuta teollisuusalueille. Valmisteilla oleva selvitys vähentää tämän varauksen merkitystä. Kaavassa esitetty merkintä on silti kokonaisuudessaan Alvar Aallon arkkitehtuuri- ja muotoiluperinnön valtakunnallisena vassumuseona toimivan Aalto-säätiön näkökulmasta perusteltu.

Alvar Aalto-säätiö pyytää tulevansa liitetyksi kuultavana osallisena yleiskaavahankkeen edetessä seuraaviin vaiheisiinsa. Säätiö voi myös kaupungin niin halutessa osallistua edellä mainitun selvityksen kommentointiin tai mahdolliseen ohjausryhmään.

Vastine

Alvar Aalto-säätiö on lisätty osallistumis- ja arviointi suunnitelmassa (OAS) osalliseksi. Alvar Aallon Oulun kohteista tehtävää julkaisua edistettäessä ollaan yhteydessä Alvar Aalto -säätiöön.

3 Mieli piteet

3.1 Haukipudas seura

kirjoittaa 2.3.2023 (myöhässä)

Hei, luettelossa "Haukiputaan kirkon ympäristö" mainitaan "Kirkon kauppa", tarkoittanee kauppaa, joka on ollut alueella ja hävinnyt aikoja sitten.

Omasta ja Haukipudas-seuran puolesta: onnittelut hienosta inventointi- ja arvottamistyöstä!

28.3.2023

Hei, ansiokkaaseen kataloogiin toivomme vielä Haukipudas-seuran puolesta Haukiputaan kohteiden luetteloon yhtä muutosta: kohde Kellontörmä po. Kellotörmä. ("alkuperäinen" nimitys)

Vastine

Täsmennettiin kohdeluetteloon kohteen nimeksi Kirkon kauppa, Haukiputaan osuuskaupan entinen sivumyymälä.

Lisättiin kohteen Kellontörmä kuvaukseen tieto alkuperäisestä Kellotörmä-nimestä.

3.2 Mieli pide 1

kirjoittaa 24.2.2023

Yleiskommenttina voidaan sanoa, että kulttuuriympäristön teemayleiskaava selostukseen, karttoineen ja arvottamisraportteineen on hyvä rakennettua kulttuuriympäristöä ja arvokkaita maisema-alueita edistävä ja mahdollisesti myös säilyttävä/turvaava asia. Selostus on kuitenkin puutteellinen monelta osin ja sen vuoksi alla olevat kommentit luvutain nostettuna. Kaavakartan merkinnät tulisivat olla Ympäristöministeriön suositusten kanssa yhteneväiset vertailtavuuden vuoksi. Lainatut osiot on merkitty kursiivilla.

2. Luku 2 Lähtökohdat 2.1 Suunnittelutilanne

2.1 Suunnittelutilanne sivu 4: 2.1.1 Luvun täydennys **Ympäristöministeriön** ohjeella liittyen Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen huomioon ottamiseen., katso alla. 2.4.2020 päivätystä muistiosta tulisi nostaa määrittelyjä muistion tarkoituksesta. Nyt teemayleiskaavan selostuksessa on viitattu vain **Valtioneuvoston** VAT 2017 muistioon, jota on täydennetty 2.4.2020 muistiolla, joka puolestaan on tuoreempi ja yksityiskohtaisempi päivitys.

Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen huomioon ottaminen kaavoituksessa ja lupamenettelyssä perustuen Ympäristöministeriön ohjeeseen: 2.4.2020

Ympäristöministeriö VN/7642/2020
VN/7642/2020-YM-1

”Muistion tarkoitus

Muistion tarkoituksena on selkeyttää valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden merkitystä ja oikeusvaikutuksia käytännössä valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen osalta. Muistio on laadittu ympäristöministeriön, Museoviraston ja Suomen Kuntaliiton yhteistyönä. Se on tarkoitettu alueiden käytön suunnittelutilanteisiin, joissa on huolehdittava valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen arvojen turvaamisesta.

Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita koskeva valtioneuvoston 14.12.2017 tekemä ja 1.4.2018 voimaan tullut **päätös edellyttää, että valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvojen turvaamisesta huolehditaan**. Tämä on maankäyttö ja rakennuslain (MRL) 24 §:n mukaan otettava huomioon valtion viranomaisten toiminnassa, maakunnan suunnittelussa ja muussa alueidenkäytön suunnittelussa.

Valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita taustoittavan tekstin mukaan kulttuuriympäristöjen kestävä käyttö toteutuu turvaamalla niiden alueellinen monimuotoisuus ja ajallinen kerroksisuus. Viranomaisten laatimat valtakunnalliset inventoinnit, jotka koskevat valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita, valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä (RKY) ja valtakunnallisesti merkittäviä arkeologisia kohteita, muodostavat tietopohjan valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden (VAT) mukaisten kulttuuriympäristön arvojen huomiomiselle.

Päätöksen tarkoittama valtakunnallisten arvojen turvaamisvelvoite edellyttää, että viranomaisten laatimien valtakunnallisten inventointien tulokset otetaan huomioon alueiden käytön suunnittelussa. Alueidenkäytössä on tarpeen tunnistaa inventoinneissa mainitut alueet ja ottaa ne huomioon siten, että niiden arvot turvataan. **Rakennetun kulttuuriympäristön osalta tällainen inventointi on Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt, Museovirasto 2009 (www.rky.fi)**. Valtioneuvoston 22.12.2009 tekemällä ja 1.1.2010 voimaan tulleella päätöksellä mainittu inventointi on otettu valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoitamaksi rakennettua kulttuuriympäristöä koskevaksi inventoinniksi.

Valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita koskevan inventoinnin (Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet, Ympäristöministeriö, mietintö 66/1992) päivitys on käynnissä ympäristöministeriössä. Museovirasto on 2019 aloittanut ajantasaisen inventoinnin laatimisen valtakunnallisesti merkittävistä arkeologisesta kulttuuriperinnöstä. Valtioneuvosto päättää valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden mukaisten inventointien korvaamisesta uusilla inventoinneilla.

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt alueiden käytön suunnittelussa

Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt edustavat maamme kehitysvaiheita ja ovat historian kuvastajia. Kyse on perinteen säilyttämisestä ja alueiden kehittämisestä niiden arvoja vahvistavalla ja niihin sopeutuvalla tavalla.

Tavoitteena on valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen rakenteen, kylä- ja kaupunkikuvan sekä alueilla jo olevien rakennusten ja ympäristön turvaaminen sekä mahdollisen täydennysrakentamisen ja muiden muutosten sopeuttaminen kulttuuriympäristön ominaisluonteeseen ja erityispiirteisiin. Säilyttämisen ja muutosten laajuus ja sisältö ratkaistaan kaavoituksen kautta.

Kaikilla kaavatasoilla on tärkeää huolehtia siitä, että ratkaisut eivät ole ristiriidassa valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen ominaisluonteen ja erityispiirteiden kanssa. Jos alueeseen kohdistuu myös muita valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita sekä maakunnallisia ja paikallisia tavoitteita, kaavoituksen yhtenä tehtävänä on sovittaa yhteen eri tavoitteet siten, että valittu vaihtoehto edistää mahdollisimman hyvin valtakunnallisten

alueidenkäyttötavoitteiden toteutumista. Ratkaisut on pyrittävä hakemaan sillä tavoin ja niistä vaihtoehdoista, joissa – mikäli mahdollista – kaikki sovellettavat valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet voivat toteutua. Ristiriitatilanteissa on tehty valinnat perusteltava huolellisesti. Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt –inventointiin sisältyvät alueiden kuvaukset ovat tärkeitä kaavoituksen lähtökohtia. Niiden täydentäminen ja syventäminen on tarpeen alueiden ominaisuutteen ja erityispiirteiden esiin tuomiseksi eri kaavatasojen edellyttämällä tarkkuudella. Erityisesti laaja-alaisissa kohteissa aluerajauksen sisällä olevien yksittäisten rakennusten tai ympäristön osien säilyttämistarve arvioidaan tapauskohtaisesti. Maakuntakaavoituksessa on tarkoituksenmukaista osoittaa rakennettujen kulttuuriympäristöjen aluerajaukset sellaisenaan. Asiaa on tarvittaessa syytä käsitellä myös maakuntakaavan viranomaisneuvottelussa. Aluerajausten poikkeamisista maakunnan liiton tulee aina neuvotella Museoviraston kanssa.

Yleis- ja asemakaavoituksessa aluerajauksia on usein tarpeen täsmentää suunnittelutarkkuuden kasvaessa. Oleelliset muutokset tulee perustella ja käsitellä viranomaisneuvottelussa tai olemalla muutoin yhteydessä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen sekä Museovirastoon tai alueelliseen vastuumuseoon. Muistakin alueen arvojen säilymiseen vaikuttavista kaavoituksessa huomioon otettavista seikoista on hyödyllistä olla yhteydessä näihin tahoihin hyvän lopputuloksen varmistamiseksi. Lisäksi kaavoituksessa otetaan huomioon maakunnallisesti (maakuntakaava sekä yleis- ja asemakaava) ja paikallisesti merkittävät (yleis- ja asemakaava) rakennetut kulttuuriympäristöt sekä muut kaavoja koskevat rakennetun kulttuuriympäristön vaalimisvelvoitteet kaavojen sisältövaatimuksia koskevien maankäyttö- ja rakennuslain säännösten mukaan (MRL 28, 39 ja 54 §).”

Luku 2.2 Lainsäädäntö

2.1.2 Lainsäädäntö sivu 10 luvun täydennys **Ympäristöministeriön** ohjeella liittyen Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen huomioon ottamiseen., katso alla. 2.4.2020 päivätystä muistiosta tulisi nostaa määrittelyjä oikeusvaikutuksista. Nyt teemayleiskaavan selostuksessa on viitattu vain **Valtioneuvoston** VAT 2017 muistiin, jota on täydennetty 2.4.2020 muistiolla.

”Oikeusperusta

Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen oikeudellinen asema perustuu valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden oikeusvaikutuksiin, joista säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa (MRL). MRL 24 §:n 1 momentin mukaan valtion viranomaisten tulee toiminnassaan ottaa huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, edistää niiden toteuttamista ja arvioida niiden toteuttamista ja arvioida toimenpiteidensä vaikutuksia aluerakenteen ja alueidenkäytön kannalta.

MRL 24 §:n 2 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet konkretisoituvat pääasiassa kaavoituksen kautta. Tämä tarkoittaa sitä, että tavoitteet tulee ottaa huomioon ja niitä tulee edistää maakunta-, yleis- ja asemakaavoituksessa siltä osin ja sillä tavoin kuin kunkin kaavamuodon tehtävä ja tarkoitus edellyttävät ja mahdollistavat. Maakuntakaavoituksella on tässä keskeinen rooli. Maakunnan suunnittelussa valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet täsmennetään maakunnalliseksi alueidenkäytön ratkaisuksi ja sovitetaan yhteen maakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden kanssa.

Valtakunnallisilla alueidenkäytön tavoitteilla ei ole välittömiä oikeudellisia vaikutuksia yksittäisen rakennusluvan, poikkeamisluvan tai suunnittelutarveratkaisun myöntämisedellytyksiin maaseudulla tai muualla.

Alue- tai kohdekohtaiset oikeusvaikutukset yksittäiseen rakennushankkeeseen tai maankäyttöön muutoin syntyvät maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa kaavoitusprosessissa eri kaavatasojen sisältövaatimukseen perustuen tai rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) mukaisessa rakennussuojelumenettelyssä.”

Kappale 2.2.1 teksti referoi väärään perustuslain kohtaan ei 6 vaan 20. PEL ei ole virallinen lyhenne, PL tai PeL on näkynyt käytössä. Kappale 2.2.3 voisi mainita myös istutetut alueet, ei vain rakennuksia kuten teksti esittää.

Lainsäädäntöä ohjeavasta luettelosta **puuttuvat museolaki** (vrt 1. luku 1 § 2. momentti) sekä **luonnonsuojelulaki** (vrt 1. luku 1 § 2. momentti). Eikö teemayleiskaavan yhtenä tavoitteena ole myös osallistaa kuntalaisia vahvemmin kulttuuriympäristön suojeluun, jolloin kaikki asiaan merkittävästi vaikuttavat lait tule listata selostukseen, jolloin kuntalaisten tietoisuus oikeuksistaan kasvaa.

Luku 2.3 sivu 15 kansainväliset sopimukset ja verkosto: Oulun tulisi liittyä sellaisten kaupunkien kansalliseen tai kansainväliseen verkostoon, joilla on samantyyppisiä suistoalueita kaupungin keskustassa määrittämässä maisemaa ja **hakea vaikutteita suistomaisemaa säilyttävistä ratkaisuista**. Alvar Aalto-verkosto on vain yksi malli verkostosta ja ei mielestäni parhaalla mahdollisella tavalla tuo Oulun suistomaiseman arvoalueita riittävästi näkyviin. Toki tämä verkosto on parempi kuin ei mitään.

Lisäys lukuun 2.4.4 Kulttuuristrategia: Tähän olisi hyvä tuoda esille ja poimia myös kulttuuristrategian toteutumista mittavat objektiiviset mittarit, jotta syntyisi kulttuuristrategian ohjausvaikutusta. Erityisesti sivun 18 viimeisen kappaleen muotoilu ” Toimenpiteenä on kirjattu kulttuuriympäristöjen ja kulttuuriperinnön vahvistaminen ja näkyväksi tekeminen. Kulttuuri huomioidaan kaupunkisuunnittelussa ja Oulusta tehdään pohjoisen omaleimainen, vastuullinen kulttuurimatkaileukaupunki” edellyttää mielestäni säännöllistä resurssien vaihtavuuden arviointia.

3.luku

Kappale 3.1.1 otsikko väärin RKY termin osalta, **rakennettu** puuttuu. Kappale 3.1.2 sisältää rakennettu.

6. Luku Yleiskaavaratkaisu

Luvussa 6.1. esitystapa 6.1.2 kaava-aineisto sivu 34 todetaan, että ” Kulttuuriympäristön teemayleiskaava koostuu kaavakartasta sekä tästä selostuksesta. Kohteiden arvoja kuvaa erillinen arvottamisraportti. Arvottamisraporttiin on koottu tiedot valtakunnallisista-

maakunnallisista ja pai-kallisesti arvokkaista kulttuuriympäristö- ja maisemakohteista ja alueista, erityislainsäädännöllä suojelluista kohteista sekä luettelo muinaisjäänöksistä.” **Mielestäni arvottamisraportti on ainoa todella yksityiskohtainen selostus rakennettujen kulttuuriympäristöjen arvoista ja lähtötiedoista ja se tulisi saada osaksi kaavamääräyksiä. Tästähan tuli myös kommentteja Kajaanin ELY-keskuksen puolelta arvottamisraportin sisällyttämisestä kaavamääräyksiin 9.2.2023 pidetyssä teams-tiedotustilaisuudessa.**

7. Luku Vaikutukset

Luku 7.1 sivu 43 Vaikutusten arviointo todetaan, että ” Yleiskaavatyön yhteydessä koottu saavutettava paikka-tietoaineisto edesauttaa kulttuuriympäristöjen ja kulttuuriperinnön säilyvyyttä. Tietoa on tuotettu ja tuotu esiin raportteina, yleisötilaisuuksissa, somejulkaisuissa sekä osallistaen. Yleiskaavan vuorovaikutteinen prosessi lisää kulttuuriympäristöjen arvostusta.”

Mielestäni edellä mainitut keinot ovat olleet hyviä, mutta eivät riittäviä. Osallistamisprosessi ei kohteile ns. digitaidottomia kuntalaisia yhdenvertaisesti. Tähän tulisi ratkaisua hakea rakennetun kulttuuriympäristön ja maisemien kohdalla infotauluilla, jotka on sijoitettu kohteisiin. Tästä erinomaisena esimerkkinä on valtakunnallisesti merkittävän Pateiniemen sahayhdyskunnan alueella asukkaiden toimesta aikaansaadut infotaulut. katso kuva alla. Kuntalaisten osallistamisen tulisi olla vahvempaa ja erilaisia ja uusia keinoja tulisi käyttää merkittävien ympäristöjen säilyttämiseksi, kuten esimerkiksi valokuvamateriaalien tuottaminen, jakaminen ja arkistointi sekä säännöllinen viestintä erityisesti niistä kohteista, jotka ovat kaavoituksen kohteena.



Esimerkki infotaulusta

7.3 Oikeusvaikutukset

Luku 7.3.Oikeusvaikutukset tulisi lisätä sivulle 45 prosessikuvaan viranomaisneuvottelu. Ely tulee lisätä selvitystarpeen määrittelijöihin.

Puuttuuko sivulta 45 kuvan prosessikaaviosta yksi laatikko nimittäin valvonta? Jos siinä on toteutus, tulisi siinä olla myös valvonta, vaikka kyseessä on muutoksen haku. Kuntalaisten ja kiinteistönomistajien omien oikeuksien tunnistamisen vuoksi, tulisi oikeaan laitaan lisätä valvonta-laatikko, jossa ainakin valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen kohdalla valvontavastuussa on Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus.

Lisäksi viitaten aiemmin nostamaani 2.4.2020 päivättyyn dokumenttiin, siitä oikeusperusta tulisi nostaa myös tähän kohtaan:

”Oikeusperusta

Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen oikeudellinen asema perustuu valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden oikeusvaikutuksiin, joista säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa (MRL).

MRL 24 §:n 1 momentin mukaan valtion viranomaisten tulee toiminnassaan ottaa huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, edistää niiden toteuttamista ja arvioida niiden toteuttamista ja arvioida toimenpiteidensä vaikutuksia aluerakenteen ja alueidenkäytön kannalta.

MRL 24 §:n 2 momentin mukaan maakunnan suunnittelussa ja muussa alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista.

Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet konkretisoituvat pääasiassa kaavoituksen kautta. Tämä tarkoittaa sitä, että tavoitteet tulee ottaa huomioon ja niitä tulee edistää maakunta-, yleis- ja asemakaavoituksessa siltä osin ja sillä tavoin kuin kunkin kaavamuodon tehtävä ja tarkoitus edellyttävät ja mahdollistavat. Maakuntakaavoituksella on tässä keskeinen rooli. Maakunnan suunnittelussa valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet täsmennetään maakunnalliseksi alueidenkäytön ratkaisuksi ja sovitetaan yhteen maakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden kanssa. Valtakunnallisilla alueidenkäytön tavoitteilla ei ole välittömiä oikeudellisia vaikutuksia yksittäisen rakennusluvan, poikkeamisluvan tai suunnittelutarveratkaisun myöntämisedellytyksiin maaseudulla tai muualla.

Alue- tai kohdekohtaiset oikeusvaikutukset yksittäiseen rakennushankkeeseen tai maankäyttöön muutoin syntyvät maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa kaavoitusprosessissa eri kaavatasojen sisältövaatimuksiin perustuen tai rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (498/2010) mukaisessa rakennussuojelumenettelyssä.”

Sivulla 45 luvussa 7.3. on TOTEUTUS-laatikossa seuraava tavoitemuotoilu: Tavoitteena on arvot tunnistava lopputulos. Kun yleensäkin tehdään kulttuuriympäristöä edistävää teemayleiskaavaa **veronmaksajien** rahoilla, tulisi jo pelkästään perustuslain PL 2. luku 20 §, MRL 3. luvun 22 §, laki rakennusperinnön suojelusta 1. luvun 1 §, museolain 1. luvun 1 § 2. momentin sekä luonnonsuojelulain mukaan toimia tavoitteellisemmin ja kunnianhimoisemmin, jolloin tavoitteen asetannan tulisi olla selkeämpi ja lain mukainen. Se pitäisi muuttaa mielestäni muotoon: **Tavoitteena on arvot säilyttävä/turvaava lopputulos. Tämä muotoilu olisi myös johdonmukaisempi sivulla 30 olevan 4.5. tavoitteet-luvun muotoilun kanssa, jossa sivulla 30 kuvan oikealla reunalla todetaan: Teemayleiskaava arvojen turvaksi.**

Vaikutusten arviointiin tulisi lisätä oma lukunaan 7.4 arviointien mitattavuus sekä teemayleiskaavan toteutuminen eri ajanjaksoina. Aivan kuten yleiskaavan toteutumista tarkastellaan säännöllisin väliajoin erillisellä raportilla, myös kulttuuriympäristön teemayleiskaavan toteutumista tulisi tarkastella esimerkiksi 5 vuoden välein. Mittarina voisi kulttuuriympäristöjen arvojen säilyminen ja rajausten kehittyminen. Kaavoitus ja täydennysrakentaminen on suurin uhka rakennettujen kulttuuriympäristöjen ja arvokkaiden maisema-alueiden tuhoamiselle sekä RKY-alueiden pienenemiselle ja mm. niiden pinta-alojen kehittymistä sekä RKY-rankingingiä tulisi tarkastella säännöllisesti. Tällä hetkellä Oulussa on menossa useita kaavahankkeita, joissa tietoisesti pienennetään rky-alueen rajauksia (Kastellin liikekeskus ja arvokas Oulujoen suistoalue, Pateniemen sahayhdyskunnan valtakunnallisesti merkittävän RKY-alueen rajauksen pienentämispyrkimykset täydennysrakentamisella, Kuusiluodon korttelin maakunnallisesti arvokkaan alueen arvojen vähentäminen kauppaoppilaitoksen purkamisella sekä Oulujoen kaupunkipuiston arvojen alas repiminen uudisrakentamisella.

Vastine

Kaavakartan merkinnät on laadittu Ympäristöministeriön Yleiskaavamerkinnät ja -määräykset -ohjetta noudattaen.

Viittaus teemayleiskaavan arvottamisraportissa esitettyihin kuvauksiin ja arvoihin lisätään kaavakartan yleismääräyksiin.

ELY-keskuksen tehtävänä on edistää kunnan alueiden käytön suunnittelua. Sen on valvottava, että kaavoituksessa, rakentamisessa ja muussa alueiden käytössä otetaan huomioon vaikutuksiltaan valtakunnalliset ja merkittävät maakunnalliset asiat. Yhteistyössä laadittu prosessikaavio kuvaa kaupungin toimintatapaa, kun muutosta haetaan arvokkaan ympäristöön tai kiinteistöön.

Kulttuuriympäristön teemayleiskaava tuo esiin kulttuuriympäristön arvot jatkosuunnittelun tueksi. Kaavan tavoitteet toteutuvat yksityiskohtaisemman suunnittelun kautta. Toteutumisen seuranta on mielenkiintoinen idea, mutta sen arvioiminen tai mittarointi kuntakokonaisuudessa on haastavaa ja laajamittaista yhteistyötä vaativaa kehittämistä mm. museotoimen kanssa valtakunnallista tasoa myöten. Tietomallipohjaiseen kaavoitukseen ja tiedonhallintaan siirryttäessä voi mittaroinnin kehittämiseksi löytyä tulevaisuudessa löytyä edellytyksiä.